

Yhteiskuntapolitiikka

6.5.2026

Eduskunnan valtiovarainvaliokunta
sara.kuitunen@eduskunta.fi

Kuulemistilaisuutenne 8.5.2026

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2027–2030

SAK pitää julkisen talouden suunnitelmaa vuosille 2027–2030 kokonaisuutena huolestuttavana. Julkisen talouden tasapaino heikkenee selvästi kehyskauden aikana, eikä hallituksen linja tarjoa uskottavaa polkua alijäämien hallintaan tai kestäväan kasvuun.

Finanssipolitiikan viritys kohtuullinen, mutta kohdennus heikentää kasvua

Finanssipolitiikan viritys on ensi vuonna neutraali. Suhdanteen perusteella se sopii kohtuullisen hyvin tilanteeseen. Suomi on edelleen matalasuhdanteessa, joten elvytys olisi teoriassa perusteltua. Neutraali finanssipolitiikka ei kuitenkaan heikennä päätösperäisesti kasvua.

Finanssipolitiikan kohdennus ensi vuonna heikentää kasvua. Suomen suurin talouskasvun este on kysynnän puute, joten finanssipolitiikan kohdennuksen olisi suotavaa tukea kysyntää. Kysynnän kannalta kohdennus on tehokasta rakentamisen tukemisen ja osin myös liikenneinvestointipaketin osalta. Toisaalta säästöt sotesta, valtionhallinnosta ja sote-järjestöiltä heikentävät kysyntää paljon. Näillä säästötoimilla on todennäköisesti työttömyyttä lisäävä vaikutus, koska leikkaukset kohdistuvat työvoimaintensiivisiin kohteisiin. Lisäksi ensi vuonna voimaan astuva yhteisöveron kevennys on kysynnän kannalta tehotonta kohdentamista. Vaikka finanssipolitiikan viritys on kohtuullinen, sen kohdennus kokonaisuutena heikentää kasvua ensi vuonna.

Hallituksen tavoite julkiseen velkasuhteen vakauttamisesta vuonna 2027 ei toteudu. Velkasuhde kasvaa julkisen talouden suunnitelman mukaan 1,6 prosenttiyksikköä. Euromääräisesti se tarkoittaa noin viittä miljardia euroa. On huomattava, että velkasuhteen vakauttaminen edellyttäisi vielä tätä suurempaa sopeutusta, sillä sopeutus heikentäisi talouskasvua ja siten velkasuhteen nimittäjää. Vallitsevassa matalasuhdanteessa näin merkittävä finanssipolitiikan kiristäminen ei olisi perusteltua.

Julkinen talous heikentymässä merkittävästi hallituksen päätösten seurauksena

Valtion alijäämä kasvaa kehyskaudella 2027–2030 noin 13 miljardista eurosta peräti 17 miljardiin euroon, mitä voi pitää hälyttävänä. Alijäämä on kasvanut edellisen vuoden kehysriihestä 3–5 miljardia euroa, mikä on enemmän kuin Orpon koko hallituskauden 2,8 miljardin euron nettosopeutus. Alijäämän kasvu on seurausta mm. kasvun heikentymisestä, mikä on osittain johtunut hallituksen epäonnistuneesta talouspolitiikasta, mutta myös päätösperäisistä toimista. Erityisen huolestuttavaa on se, että hallitus on päättänyt mittavista pysyvistä ja määräaikaista kasvutoimista ja veronkevennyksistä ilman,

Yhteiskuntapolitiikka

että niiden rahoitusta on uskottavasti ratkaistu. Kehysriihessä ensi vuodelle ajoitetut noin 400 miljoonan euron säästöt ovat aiempien säästöpäätösten kohdentamista, eikä uusia säästöjä. Kehysriihessä hallitus päätti myös noin miljardin euron kasvutoimista ja muista toimista, vaikka osa niistä on määräaikaista, kumulatiivisia tai ajoittuu myöhemmin kehyskaudelle. Näitä toimia ei hallitus käytännössä rahoita mitenkään.

Orpon hallitus on myös päättänyt ensi vaalikaudelle ajoittuvista merkittävistä menolisäyksistä ja veronkevennyksistä (esim. puolustus ja investointikannustin), mutta näiden rahoittamiseksi ei ole tehty päätöksiä. Nykyisen hallituksen päättämien menolisäysten ja veronkevennysten rahoittamisen lykkääminen tulevalle hallitukselle on vastuutonta.

Julkisen talouden suunnitelman mukaan Orpon hallituksen toimet vahvistavat kokonaisuutena julkista taloutta 2,8 miljardia euroa vaalikauden päättyessä vuonna 2027. Julkisen talouden vahvistava vaikutus kuitenkin putoaa 0,5 miljardiin euroon eli käytännössä häviää kokonaan jo vuonna 2029. Toisin sanoen Orpon hallituksen päätökset heikentävät julkista taloutta hallituskauden jälkeen yli kahdella miljardilla eurolla ja näiden rahoittaminen jää tulevan hallituksen vastuulle.

Kokonaisveroaste laskee hallituskauden aikana 0,5 %-yksikköä. Kokonaisveroasteen lasku vaikuttaa osaltaan alijäämien paisumiseen. Jos kokonaisveroaste olisi pidetty ennallaan, myös alijäämä olisi noin 1,5 miljardia euroa pienempi. SAK katsoo, että varsinkin EU:n liiallisen alijäämän menettelyn jouduttuaan hallituksen olisi tullut asettaa julkisen talouden vakauttaminen etusijalle ja pidättäytyä kokonaisveroastetta rapauttavista ratkaisuksista. Tämän vuoksi yhteisöveron alennuksen peruminen olisi ollut vastuullinen teko, joka olisi tuonut uskottavuutta pyrkimykseen vahvistaa julkista taloutta.

Työllisyystoimet riittämättömiä ja vaikutusarviot epäuskottavia

Hallituksen työllisyystoimet ovat mittaluokaltaan riittämättömiä suhteessa heikkoon työllisyystilanteeseen. Nuorten ja pitkäaikaistyöttömien koulutukseen ja työllistymiseen kohdistuvat lisäpanostukset ovat myönteisiä, mutta kokonaisuutta heikentävät samanaikaiset leikkaukset, erityisesti kuntien rahoitukseen ja valtionhallintoon. Kuntien valtionosuuksien leikkaukset heijastunevat myös työllisyyspalvelujen rahoitukseen ja voivat heikentää niitä.

SAK pitää valitettavana, ettei hallitus toteuttanut vaikuttavia ja kustannustehokkaita keinoja, kuten suojaosien palauttamista sosiaaliturvaan, palkkatuen lisäämistä ja kuntien työttömyysturvan sakkomaksujen jäädyttämistä työvoimakoulutuksen ajalta. Nämä toimet olisivat parantaneet työllistymismahdollisuuksia erityisesti heikossa

Yhteiskuntapolitiikka

työmarkkina-asemassa oleville. Erityisesti työttömien koulutukseen- ja osaamiseen olisi tässä suhdannetilanteessa perusteltua panostaa huomattavasti pistemäisiä toimia enemmän, jotta kasvun oloissa osaavan työvoiman saatavuus ei muodostuisi pullonkaulaksi.

SAK pitää epäuskottavana julkisen talouden suunnitelman arviota työllisyysvaikutuksista. Sen mukaan hallituksen toimet lisäisivät työllisten määrää 105 000 henkilöllä (noin 3 %-yksikköä työllisyysasteella mitaten) ja vahvistaisi siten julkista taloutta 2,5 miljardilla eurolla vuosittain. Hallituskauden aikana työllisyys on heikentynyt merkittävästi, vaikka työllisyystoimien piti olla nopeavaikutteisia jo tulosten näkyä jo hallituskauden aikana.

Lisäksi valtiovarainministeriön ennuste on ristiriidassa työllisyysvaikutusten kanssa. Valtiovarainministeriö ennustaa työllisyysasteen olevan 72,8 % tuotantokuilun sulkeuduttua eli niin sanotussa normaalisuhdanteessa vuonna 2030, kun se hallituksen aloittaessa oli 73,6 % vuonna 2023 (ikäryhmässä 15–64-vuotiaat). Toisin sanoen työllisyysaste olisi ennusteen mukaan heikentymässä lähes prosenttiyksiköllä, vaikka työllisyysvaikutusten toteutuminen edellyttäisi noin kolmen prosenttiyksikön vahvistumista. Eroa työllisyysvaikutusarvion ja ennusteen välillä on siis yhteensä peräti neljä prosenttiyksikköä, mikä viestii työllisyyspolitiikan ja vaikutusarviointien merkittävästä epäonnistumisesta.

Hallituksen työllisyystoimet ovat epäonnistuneet myös työn tarjonnan kasvattamisessa. Yli kymmeneen prosenttiin noussutta työttömyysastetta on selitetty työn tarjonnan kasvulla. Työn tarjonta on kuitenkin kasvanut lähinnä maahanmuuton seurauksena, jota hallitus on pikemmin pyrkinyt vähentämään, eikä työnteon kannustimien vaikutuksesta. Työmarkkinoiden osallistumisaste on valtiovarainministeriön ennusteen mukaan jopa heikentymässä hieman hallituskauden aikana. Myös suhdannevaihteluista puhdistettu rakenteellinen työllisyysaste on heikentymässä hallituskauden aikana selvästi, vaikka hallituksen aloittaessa sen ennakoitiin vielä nousevan. Toisin sanoen hallituksen toimet ovat kokonaisuutena selvästi heikentäneet työllisyyttä.

Korjausrakentamisen tukeminen ja veronumeron laajentaminen tervetullutta

Kehysriihessä hallitus päätti rakentamisalan elvyttämiseksi myöntää 110 miljoonaa euroa energiaremonttien ja saneerauksien tukemiseksi. Korjausrakentamisen tukeminen on tervetullutta, vaikka reagointi rakennusalan ahdinkoon kesti liian pitkään. Myös ASP-järjestelmää koskevat päätökset ovat SAK:n mielestä perusteltuja, koska ne saattavat ASP-lainajärjestelmän ehtoja lähemmäs tavallisia pankkilainoja.

Yhteiskuntapolitiikka

Sen sijaan kotitalousvähennyksen kasvattaminen on tehoton keino elvyttää rakennusala, sillä tutkimusten mukaan se ei juuri lisää remontteja ja hyödyttää eniten suurituloisia. Hallituksen politiikka on myös poukkoilevaa, sillä se supisti aiemmin itse kotitalousvähennystä.

SAK:n mielestä uudisrakentamista olisi ollut tarpeen vauhdittaa ARA-korkotukea kasvattamalla, sillä se ei maksa julkiselle taloudelle juuri mitään.

Veronumero kiinteistöpalvelualalle on askel oikeaan suuntaan. SAK pitää erittäin tärkeänä työvoiman hyväksikäytön ja harmaan talouden ehkäisyä. Veronumeron käytön laajentaminen kiinteistöpalvelualalle on pieni askel oikeaan suuntaan, mutta jää valitettavan vaatimattomaksi hallituksen toimeksi tähän yhä kasvavaan ongelmaan puuttumiseksi. Työvoiman hyväksikäyttö laajenee koko ajan samalla kun työnantajien kiinnijäämisriski on olematon ja seuraamukset vaatimattomia. Häviäjiä ovat hyväksikäytön uhrien lisäksi reilusti toimivat yritykset. Saamatta jäävistä verotuloista ja sosiaalivakuutusmaksuista häviää veronmaksajat ja koko yhteiskunta.

Erityistalousalueisiin suhtauduttava varauksella

Osana hallitusohjelman mukaista itäisen Suomen ohjelman toimeenpanoa hallitus ryhtyy valmistelemaan määräaikaisen kokeilulainsäädäntöhankkeen käynnistämistä koskien erityistalousalueita. Lopullinen päätös mahdollisista kokeilualueista ja alueilla käytettävistä tukitoimista sekä kannustimista tehdään osana käynnistettävää säädösvalmisteluhanketta.

SAK suhtautuu varauksellisesti erityistalousalueiden perustamiseen nyt saatavilla tiedoilla. Kansainvälisesti on hyvin tiedossa, että investointien houkuttelu tapahtuu usein työntekijöiden oikeuksien kustannuksella. Pitkät työpäivät, matalat palkat ja rajatut mahdollisuudet järjestäytyä tekevät arjesta epävarmaa, erityisesti haavoittuville ryhmille. Kun valvonta on heikkoa, myös oikeuden saaminen jää usein saavuttamattomaksi.

Jos Suomessa ryhdytään käynnistämään erityistalousalueita, sitä ei saa toteuttaa työntekijöiden oikeuksien ja turvan kustannuksella. Sen sijaan Itä-Suomeen sijoittuva liikenneinvestointipaketti on kannatettava toimenpide alueellisen kehityksen tukemisen kannalta. Pidemmällä aikavälillä on liikenneinfrastruktuurin näkökulmasta haitallista, että perusväylänpidon rahoitukseen kohdennettiin kehysriihessä jälleen pysyvä leikkaus.

Lisäksi hallitus aikoo puuttua oppisopimuksen palkkaan. Oppisopimuksen palkkaa aiotaan porrastaa vastaamaan osaamisen kehittymistä. Tässä

Yhteiskuntapolitiikka

puututaan suoraan työehtosopimukseen, mitä ei voi pitää hyväksyttävänä ja se rikkoo sopimusvapautta. Palkka on porrastettu jo nyt useissa työehtosopimuksissa. Myös oppisopimuksen vähimmäisviikkotuntimäärää ollaan laskemassa 25 tunnista 20 tuntiin, mikä toteutuessaan tarkoittaa koulutuksen laadun laskemista ja/tai johtaa koulutusaikojen pidentymiseen.

Sote-palvelumaksujen korotukset kohtuuttomia pienituloisille

Terveyskeskusmaksuja korotetaan 20 prosentilla ja erikoissairaanhoidon poliklinikkamaksuja kymmenellä prosentilla. Korotukset ovat jatkoa tämän hallituksen hyvinvointipalvelujen maksukorotuksien sarjaan. Esimerkiksi pelkästä hoitopuhelusta, puhelinsoitosta erikoissairaanhoidosta, voidaan jatkossa veloittaa 78,40 euroa. Nyt liian korkealle nostetut palvelumaksut tulevat estämään tarpeellisten palvelujen käyttöä potilailla, joiden työkyky uhkaa pysyvästi vaarantua kalliiden palvelujen karatessa pienituloisten perheiden ulottumattomiin.

Sote-järjestöiltä 50 miljoonan euron leikkaus heikentää terveystaloutta entisestään. Nettomääräinen leikkaus järjestöille on 25 miljoonaa euroa, sillä hallitus samalla kanavoi 25 miljoonaa euroa sote-järjestöille hyvinvointialueiden kautta.

Kela-korvausten valinnanvapauskokeilu 65 vuotta täyttäneille on ollut käynnissä 1.9.2025 alkaen. Hallitus päätti kehysriihessä keväällä 2026 laajentaa kokeiluun kuuluvien tutkimuksien valikoimaa sekä lisäämällä fysioterapeutin vastaanottokäynti korvattavaksi ilman lääkärin lähetettä. Lisäksi hallitus jatkaa kokeilun kestoa vuodella, eli vuoden 2028 loppuun saakka.

SAK suhtautuu yksityisten Kela-korvausten kokeiluun skeptisesti. Kokeilu ei ole saavuttanut tavoitteitaan, se lisää eriarvoisuutta ja kasvattaa julkisia menoja ilman vastaavaa hyötyä. Toistaiseksi valinnanvapauskokeilua ovat hyödyntäneet erityisesti ne kaupungeissa asuvat yli 65-vuotiaat, jotka ovat taloudellisesti keskimäärin paremmin toimeentulevia. Koska kokeilussa ei ole päästy tavoitteisiin, epäonnistuneen kokeilun lopettaminen olisi ollut perusteltua ja se olisi säästänyt julkisia menoja.

Yrittäjien alivakuuttaminen lisääntyy

Valtion osuus yrittäjien eläkkeiden rahoituksesta on arvioitu olevan tänä vuonna jo lähes 600 miljoonaa euroa. Kehysriihessä päätetty YEL-uudistus lisää veronmaksajien kustannuksia noin 80 miljoonalla eurolla vuosittain. Yrittäjien vastuuta omasta eläketurvastaan tulisi SAK:n mielestä lisätä eikä vähentää. Yrittäjien oman vastuun kasvattaminen lisäisi myös palkansaajien ja yrittäjien kilpailuneutraalisuutta. Hallituksen päätös

Yhteiskuntapolitiikka

kasvattaa yrittäjävähennystä viidestä 5,5 prosenttiin heikentää kilpailuneutraliteettia entisestään.

SAK:n mielestä tasapuolisuutta lisäävässä ratkaisussa yrittäjien eläkevakuuttamisen alarajaa laskettaisiin samalle tasolle palkansaajien kanssa ja yrittäjien eläketurvasta veronmaksajille syntyviä kustannuksia pienennettäisiin.

Uudistuksessa myönteistä kuitenkin on, että pienituloisten yrittäjien eläkemaksut vastaisivat jatkossa paremmin heidän todellisia tulojaan. Sen sijaan sama periaate ei koske suurituloisia yrittäjiä: he voisivat jatkossa maksaa eläkemaksuja ainoastaan puolesta tuloistaan. Lisäksi tulojen muuntaminen lisääntyisi, sillä puolikas osuus ei edes sisällä ansiotuloina verotettavaa osuutta osingoista. SAK:n mukaan oikeudenmukainen uudistus edellyttäisi suurituloisten maksavan eläkemaksuja todellisista tuloistaan ja ehkäisisi tulojen muuntamista.

Ilmastoimet vaikeuttavat hiilineutraalisuustavoitteeseen pääsyä

Myönteistä on, ettei hallitus sortunut hätiköityihin ratkaisuihin energiahintojen nousun kompensoimiseksi. Työmatkakuluvähennyksen kasvattaminen on hyvin kohdennettu ja rajattu ratkaisu. Työmatkakuluvähennyksen omavastuu alennetaan 900 eurosta 800 euroon vuodelle 2026. Käytännössä tämä peruu osan hallituksen aiemmasta leikkauksesta, kun omavastuu oli 750 euroa hallituksen aloittaessa.

Turpeen energiatuotantoa aiotaan tukea kahdella eri tavalla: tukimallilla ja turpeen varmuusvarastoinnilla vuoteen 2030 asti. Esitystä perustellaan sähkön ja lämmön toimitusvarmuuden lisäämisellä. Turpeen energiakäyttö on mm. päästökaupan seurauksena vähentynyt voimakkaasti, eikä sen elvyttäminen ole perusteltua.

SAK:n kannattaa lisäydinvoiman rakentamista markkinaehtoisesti, jos sitä tarvitaan riittävän puhtaan energian varmistamiseksi. Lisäinvestointeja ei pidä houkutella luomalla valtiontukijärjestelmää, kuten hallituksen nyt esittämää veronmaksajille kalliiksi tulevaa riskienjakomekanismia tai vastaavaa. Tarvittaessa TKI-tukia voitaisiin myöntää rakennusvaiheeseen pienille modulaarisille reaktoreille, sillä kyseessä on uusi tekniikka.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Patrizio Lainà
Pääekonomisti
patrizio.laina@sak.fi